

דעות בעם

גיליון מס' 12 אוגוסט 2006

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל • The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

תחושות ועמדות הציבור ביחס ללחימה בצפון - מעקב יומי 19/7 - 13/8 2006

פרופ' יוסי שביט, פרופ' אפי יער, פרופ' תמר הרמן וד"ר אירית אדלר
מכון ב.י. כהן לסקרי דעת קהל • תוכנית אונוס לשוב סכסוכים וגישור • מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום

ממצאים עיקריים

אמון גבוה מאוד לצה"ל, ואמון גבוה לפיקוד העורף. במידת האמון שרחש הציבור לראש הממשלה ולשר הביטחון חלה ירידה.

■ מיום בו החלו המגעים להפסקת אש, החלה תמיכה שהלכה וגברה בציבור היהודי באפשרות זו.

■ כמחצית הציבור היהודי תמך במהלך ימי הלחימה במו"מ ישיר עם החמאס, וכשליש תמך במו"מ ישיר עם החיזבאללה על שחרור החיילים החטופים. שיעורים אלה נמצאו במגמת עליה עקבית, עם ירידה קלה בעקבות האירוע הקשה בכפר גלעדי.

השוואה על-פי לאום

■ הערכה נמוכה של מצב הרוח האישי, הלאומי ותחושת הביטחון האישי, בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל, והערכה נמוכה בקרבם להתנהלות הממשלה ובצדקת הלחימה, בהשוואה לציבור היהודי. כמו כן, פלסטינים אזרחי המדינה רחשו מידת אמון נמוכה, בהשוואה לציבור היהודי, לראש הממשלה, לשר הביטחון ולגורמי הביטחון.

■ בתקופת הלחימה בלבנון, מתקיימת תמיכה גבוהה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה.

הציבור היהודי

■ במהלך ימי הלחימה לא ניכרה ירידה משמעותית בהערכת תחושת הביטחון האישי, והערכות מצב הרוח האישי והלאומי ירדו בהדרגתיות לאורך התקופה.

■ מצב הרוח האישי היה בקביעות גבוה יותר מהערכת מצב הרוח הלאומי, ותחושת הביטחון האישי נותרה יציבה וגבוהה לאורך התקופה.

■ על-אף הירידות המובנות במצב הרוח האישי והלאומי, המשיך והתקיים קונצנזוס מוצק (בסביבות 90 אחוזים ומעלה) ויציב בדבר צדקת פעולת צה"ל בלבנון.

■ לעומת זאת, הקונצנזוס המוצק בהצדקת הפעולה הצבאית בלבנון לווה בירידה חדה בהערכת תפקוד הממשלה.

■ כמחצית הציבור היהודי גילה אופטימיות בכל המדידות באשר לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה.

■ הערכת ראש הממשלה והערכת שר הביטחון החלה להתדרדר לאחר האירוע מרובה הנפגעים בכפר גלעדי.

■ למרות הביקורות החריפות על דרך ניהול המערכה שנשמעו במהלך ימי הלחימה בתקשורת, הציבור המשיך לרחוש

החזרת החיילים החטופים.² כמו גם, נערכת השוואה, על-פני התקופה כולה, בין תחושות הציבור היהודי לבין הפלסטינים אזרחי המדינה.

מצב הרוח האישי והלאומי בקרב הציבור היהודי במהלך הלחימה

■ **חרף התמשכות הלחימה לא ניכרה ירידה משמעותית בהערכת תחושת הביטחון האישי, והערכות מצב הרוח האישי והלאומי ירדו בהדרגתיות לאורך התקופה.**

המרוויינים התבקשו להגדיר את מצב הרוח הלאומי, האישי ואת תחושת הביטחון האישי שלהם ("כיצד היית מגדיר את...?"). תרשים 1 מציג את ממוצע הציונים על-פני התקופה, לפי ימים.

כשני שלישי מהמרוויינים דיווחו על תחושת ביטחון אישי טובה, וכמחציתם דיווחו על מצב רוח אישי ולאומי טוב. מצב הרוח האישי היה בקביעות גבוה יותר מהערכת מצב הרוח הלאומי.

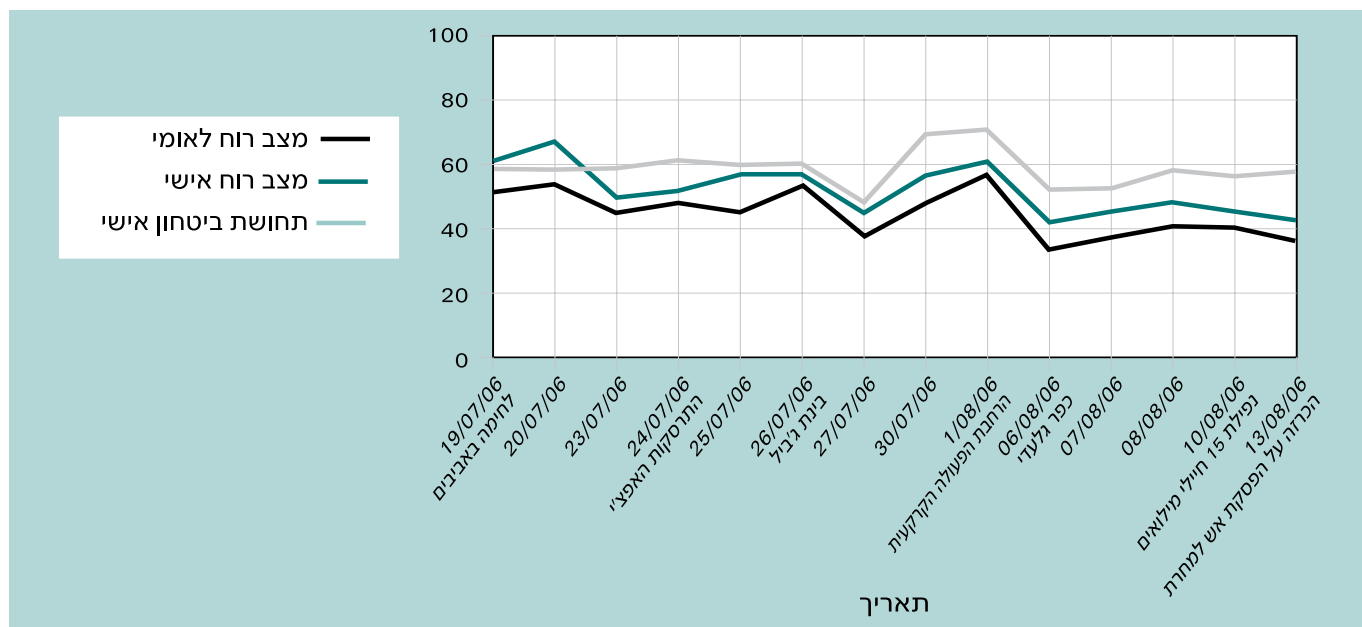
2 רוב העמדות נמדדו על סולם בן 4 דרגות ("1" לציון הדרגה הגבוהה ביותר, עד "4" לציון הדרגה הנמוכה ביותר), למעט מידת האמון בראש הממשלה, שר הביטחון, בפקוד העורף ובצה"ל, אשר נמדדו על סולם בן 5 דרגות. בכדי להקל על קריאת התרשימים, תורגמו ממוצעי המשתנים לסקלה אחידה, בין 0 ל-100, כאשר התמיכה הגבוהה ביותר זוכה לציון 100.

תקופה בה התנהלה לחימה בגבול הצפוני במקביל לפעילות הצבא בגבול הדרומי, ביקשנו לעמוד על תחושות ועמדות הציבור. לכן, קיימנו סקר יומי על מדגמים מייצגים של כלל האוכלוסייה הישראלית. בכל יום ראינו כ-60 נחקרים באמצעות הטלפון, והיום האחרון בו נערך הסקר הוא ה-13 באוגוסט (יום ראשון), היום בו קיבלה הממשלה את החלטת מועצת הביטחון של האו"ם לגבי הפסקת אש, ויממה לפני שהפסקת האש החלה. יום זה הוא גם היום בו נודע כי ביום שבת שקדם לו נהרגו 24 חיילי צה"ל בחימה קשה בגזרת הצפון ובהפלתו של מסוק יסעור. טעות הדגימה של המדגם היומי היא כ-6%±, וטעות הדגימה של המדגם המצטבר היא כ-1%±.¹

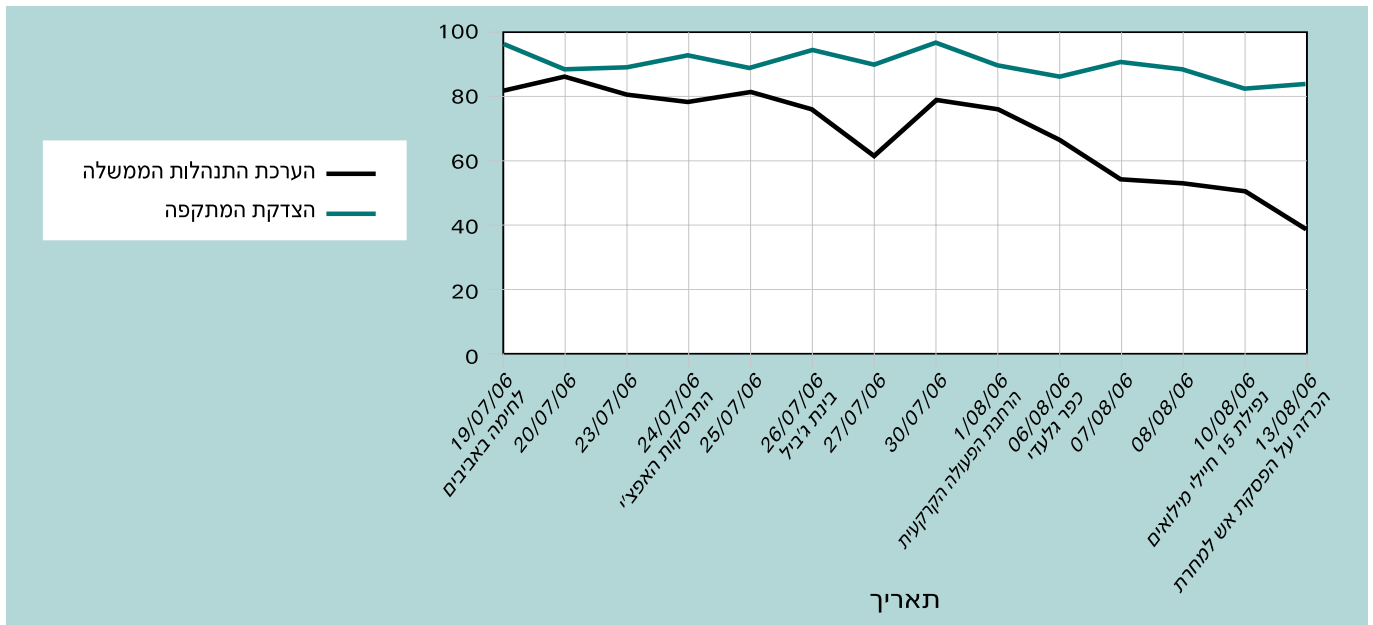
דו"ח זה מסכם את ממצאי 14 סקרים טלפוניים יומיים (סה"כ 954 מרוויינים), שנערכו בין ה-19 ליוני ל-13 באוגוסט 2006, ובו אנו מתייחסים לתחושות הציבור היהודי ביחס למוראל הלאומי והאישי; תחושות בטחון וחשש של הציבור; מידת התמיכה בלחימה בלבנון; הערכת התנהלות הממשלה וצה"ל; וניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה על

1 בבדיקה אשר השוותה את ממצאי סקר מדד השלום (בשאלות מקבילות) נמצאה חפיפה גבוהה לממצאי הסקר היומי, דבר המחזק את הביטחון במהימנות ממצאיו. מדד השלום הינו סקר המתבצע אחת לחודש במסגרת אינדקס/ מדד השלום מטעם מרכז תמי שטינמן למחקרי שלום, ותוכנית אוונס לחקר סכסוכים באוניברסיטת תל-אביב, וההשוואה נערכה לגבי ממצאי הסקר שנערך בימים 31 ביולי ו-1 באוגוסט.

תרשים 1: מצב הרוח ותחושת הביטחון בעת הלחימה

תרשים 2: הערכת הממשלה והצדקת הלחימה במהלך ימי המלחמה

בציבור כצוואתו המדינית של רבין ורצייה חברתית, וחזרה לגובה המוכר בחודשים העוקבים).

עמדות ביחס למדיניות הממשלה במהלך הלחימה בקרב הציבור היהודי

■ קונצנזוס מוצק (בסביבות 90 אחוזים ומעלה) יוציב בדבר הצדקת פעולת צה"ל בלבנון מלווה בירידה חדה בהערכת תפקוד הממשלה

תרשים 2 מציג את ממוצעי ציוני ההערכה של המרואיינים את הצדקת ההתקפה הישראלית על לבנון והערכתם את התנהלות הממשלה.³ מהתרשים עולה כי לאורך תקופת הלחימה התקיימה יציבות בהצדקה הרבה של המתקפה על לבנון, אשר נותרה יציבה על אף האירועים מרובי הנפגעים בעורף ובחזית הלחימה.

לעומת זאת, בהערכתם החיובית מאד של הציבור ביחס להתנהלות הממשלה שהחלה במגמת יציבות, חלה ירידה עקבית מאז סוף יולי ועד ליום קבלת הממשלה את החלטת מועצת הביטחון על הפסקת אש.

ניתן לראות כי בתאריכים 21-22 ביולי חלה שחיקה מסוימת במצב הרוח הלאומי והאישי (ככל הנראה בעקבות אירועי אותו סוף שבוע של החיילים שנהרגו בקרב באביבים והתנגשות מסוקי האפצ'י) שנבלמה והתאוששה לאחר מכן, ללא שינוי משמעותי בתחושת הביטחון האישי, אשר נותרת יציבה.

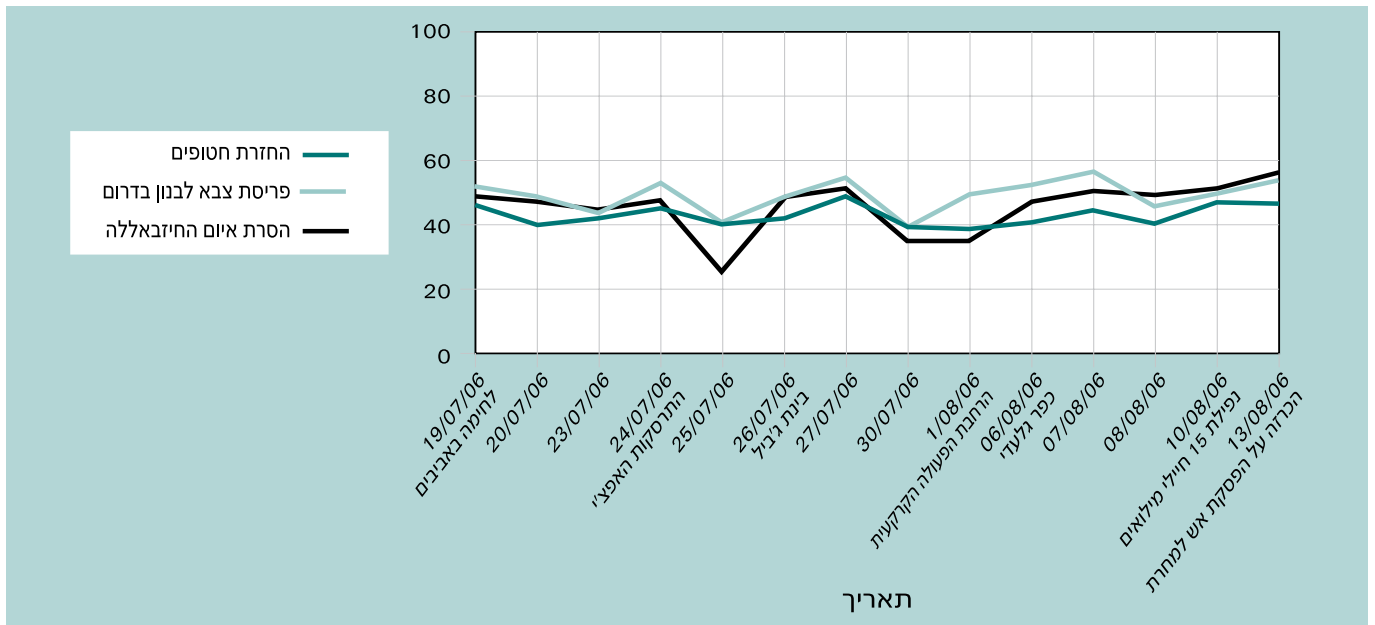
ב-27 ביולי חלה צניחה במצב הרוח הלאומי והאישי, ואף ירידה מסוימת בתחושת הביטחון האישי, ככל הנראה בעקבות הרושם שהותיר היום הקשה בבית ג'ביל ומרון א-ראס בו נהרגו 9 חיילי צה"ל (26 ביולי), אך מיד לאחר מכן חלה התאוששות וחזרה לרמות הקודמות.

הירידה במצב הרוח האישי, הלאומי ובתחושת הביטחון האישי לאחר ה-6 באוגוסט (האירוע הקשה בכפר גלעדי בו נהרגו 12 חיילי מילואים, וירי הרקטות לעבר חיפה אשר הביא להריגתם של 3 אזרחים), התאוששה אף היא, אך מצב הרוח הלאומי והאישי התייצבו ברמות נמוכות מעט בהשוואה לתקופה שקדמה. תחושת הביטחון האישי, לעומת זאת, התאוששה וחזרה לרמתה המוכרת ונותרה יציבה.

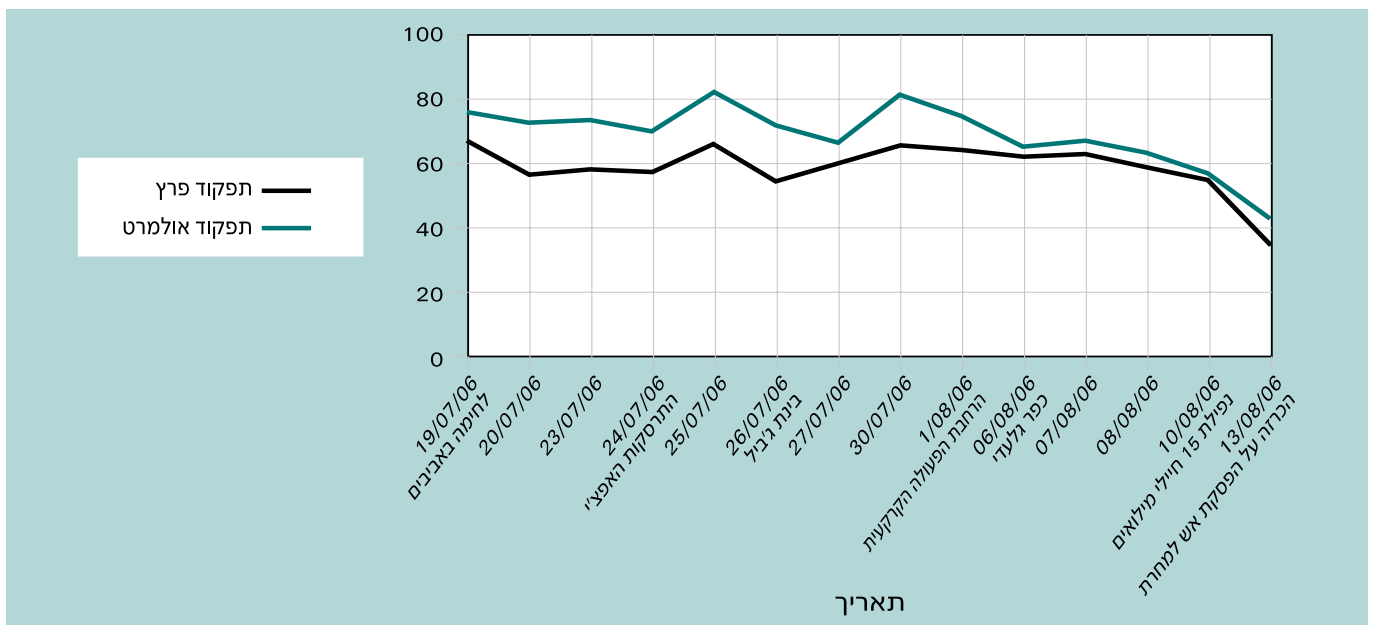
תופעת ההתאוששות מוכרת גם מסקרים אחרים של מדד השלום. כך, למשל, מדד השלום הכללי בחודש יולי 1997 הראה ירידה בהשוואה לחודשים שקדמו לו (ככל הנראה בשל הפיגוע שהתרחש בשוק מחנה יהודה בירושלים ביום עריכת המדד). המדדים בחודשים שאחריו, הראו התאוששות וחזרה לגובהו המוכר. תמונה דומה נצפתה בסוף שנת 1995 ותחילת שנת 1996, לאחר רצח רבין (עליה בניקוד המדד, אשר הוסברה כתגובה של הזדהות רגשית עם מה שנתפס

3 "האם את/ה סבור/ה שדרך ההתנהלות של הממשלה בנושא לבנון בימים האחרונים היא נכונה או לא נכונה?"; "האם לדעתך, ההתקפה של ישראל על לבנון מוצדקת או לא מוצדקת?".

תרשים 3: מידת האופטימיות במהלך ימי המלחמה, ביחס להשגת יעדי הלחימה

תרשים 4: הערכת תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון במהלך ימי הלחימה

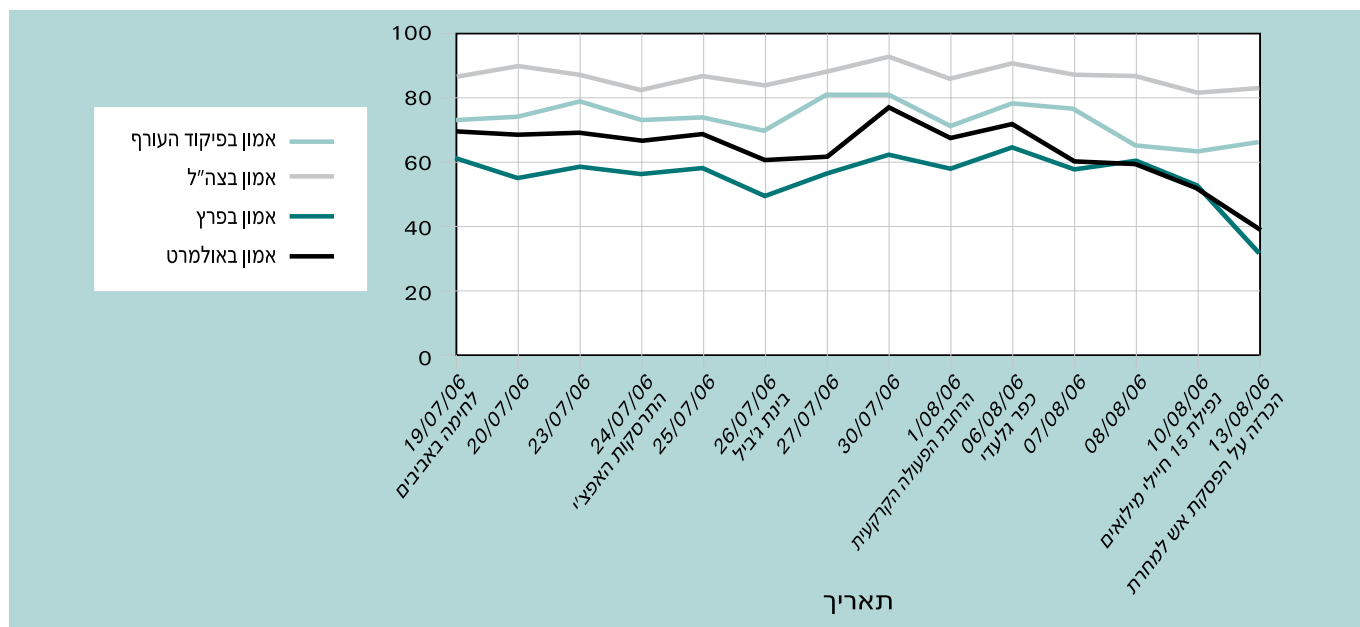
החיזבאללה.⁴ מתרשים 3 ניתן לראות שכמחצית הציבור היהודי היה אופטימי במהלך ימי הלחימה באשר לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה ואף ניכרת עליה מסוימת לגבי פריסת צבא לבנון והסרת איום החיזבאללה, ככל הנראה

■ **אופטימיות בציבור היהודי ביחס לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה.**

4 "כפי שעולה מנאומו של ראש הממשלה, מדינת ישראל קבעה שלושה יעדים עיקריים להפסקת ההתקפה בלבנון: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה. האם את/ה תומך/ת או מתנגד/ת להמשך המתקפה עד השגת יעדים אלו?"

המרוויינים התבקשו גם לציין את מידת האופטימיות שהם חשים ביחס ליעדי הממשלה: להחזרת החיילים החטופים, להביא לפריסת צבא לבנון בדרום ולהסיר את איום

תרשים 5: מידת האמון בפיקוד העורף, בצה"ל, בראש הממשלה ובשר הביטחון

האמון מוצגת בתרשים 5, ממנו עולה כי למרות הביקורות החריפות על דרך ניהול המערכה שנשמעו כבר במהלך ימי הלחימה בתקשורת, הציבור רכש אמון **גבוה מאד** לצה"ל ואמון גבוה לפיקוד העורף (אשר יורד מעט עם התגברותם של מטחי הרקטות), לאורך תקופת הלחימה כולה.

עד לאירוע הקשה בכפר גלעדי, רכש ציבור המרואיינים אמון גבוה לראש הממשלה ואמון גבוה למדי לשר הביטחון. התדרדרות במידת האמון לשני האישים החלה מאירועי כפר גלעדי ומחריפה עם נפילתן של רקטות ארוכות טווח בבית שאן ובחיפה (9 באוגוסט) ונפילת 15 חיילי המילואים (10 באוגוסט) וקבלת הממשלה את הסכם הפסקת האש שגובש במועצת הביטחון.

■ תמיכה גוברת בציבור היהודי בהפסקת אש.

לאור ההחלטה שגיבשו ארצות הברית וצרפת להעלות בפני מועצת הביטחון של האו"ם, נשאלו המרואיינים החל מה-6 באוגוסט לגבי מידת הסכמתם להפסקת או המשך הלחימה⁵ (סה"כ 282 מרואיינים ענו על שאלה זו החל מהיום בו החלה להישאל). מתרשים 6 ניתן לראות כי מידת התמיכה בהפסקת אש עלתה בעקביות לאורך התקופה.

5 "עם איזו משתי הדעות הבאות את/ה מסכים/ה יותר: (1) צריך להמשיך את הלחימה בלבנון, למרות המשך ירי הרקטות והנפגעים; (2) צריך להסכים על הפסקת אש משני הצדדים ולפעול במישור המדיני".

בשל התגבשות הסכם הפסקת האש במועצת הביטחון של האו"ם (פעילות דיפלומטית שהחלה ב-6 באוגוסט) וקבלתו על-ידי המועצה וממשלת ישראל (13 באוגוסט).

■ לאחר האירוע מרובה הנפגעים בכפר גלעדי החלה התדרדרות בהערכת ראש הממשלה וירידה מתונה בהערכת שר הביטחון, אשר התחזקה עם נפילת 15 חיילי המילואים ותחילת המגעים הדיפלומטים להפסקת אש.

מתרשים 4 מתברר כי עד הכרזת ראש הממשלה על הפסקת לחימה "חלקית" (31 ביולי), הערכת תפקוד ראש הממשלה הייתה יציבה וגבוהה מאד. גם הערכת תפקוד שר הביטחון הייתה גבוהה בתחילת הדרך. מאז ההכרזה החלה התדרדרות בהערכת ראש הממשלה שצברה תאוצה לקראת סוף התקופה. הערכת שר הביטחון שהייתה יציבה לאורך מרבית התקופה, התדרדרה מאז אירועי ה-10 באוגוסט בו נהרגו בקרבות קשים 15 חיילי מילואים.

■ אמון גבוה לזרועות הביטחון לאורך ימי הלחימה, וירידה במידת האמון של ראש הממשלה ושר הביטחון.

בנוסף להערכתם את תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון, המרואיינים נשאלו גם לגבי מידת האמון שהם רוכשים לראש הממשלה, שר הביטחון, צה"ל ופיקוד העורף. מידת

החיזבאללה להחזרת החטופים. תרשים 7 מראה כי כמחצית הציבור היהודי תמך במשא ומתן ישיר עם החמאס, וכשליש ממנו תמך במשא ומתן ישיר עם החיזבאללה בנוגע לשחרור החיילים החטופים. לאורך כל תקופת ימי הלחימה, הנכונות למשא ומתן ישיר עם החמאס גדולה מהנכונות למשא ומתן ישיר עם החיזבאללה.

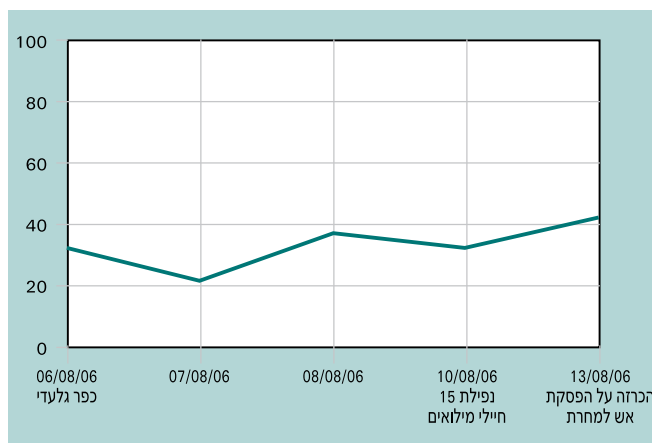
תחושות ועמדות הציבור במהלך ימי הלחימה, על-פי לאום

השוואת תחושותיהם של יהודים ופלסטינים אזרחי ישראל נערכה על פני תקופת הלחימה בלבנון כולה בשל מיעוט המקרים היומיים של הפלסטינים אזרחי ישראל.

■ מצב הרוח האישי והלאומי: לאורך כל תקופת ימי הלחימה, הערכה נמוכה של המדדים בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל

תרשים 8 מציג את ההבדלים במצב הרוח האישי, הלאומי ובתחושות הביטחון האישי במהלך ימי הלחימה, בין הקבוצות. מהתרשים ניכרות התחושות הנמוכות יחסית של הפלסטינים אזרחי ישראל בכל המדדים, בהשוואה ליהודים. במיוחד ניכר ההבדל במצב הרוח הלאומי, אשר היה נמוך בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל באופן משמעותי מזה של היהודים.

תרשים 6: מידת התמיכה בהפסקת האש

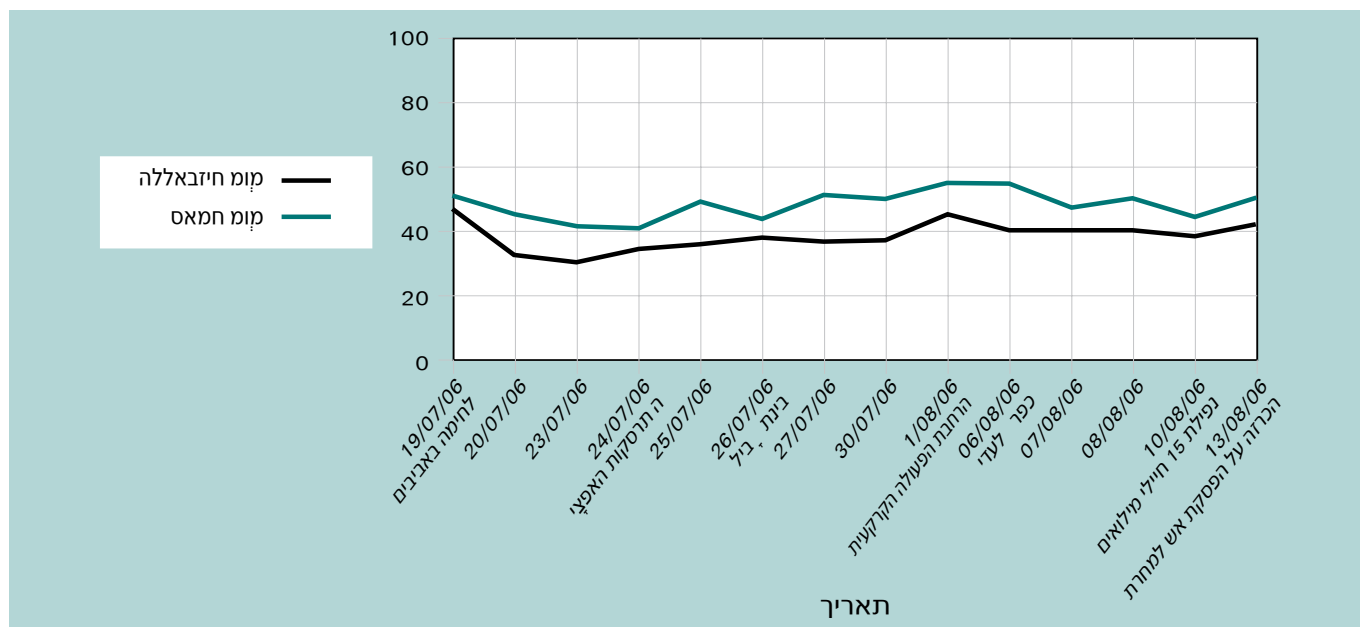

עמדות ביחס למשא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה ביחס לשחרור החטופים

■ כמחצית הציבור היהודי תמך במהלך ימי הלחימה במו"מ ישיר עם החמאס, וכשליש תמך במו"מ ישיר עם החיזבאללה על שחרור החיילים החטופים. שיעורים אלה היו במגמת עליה עקבית.

לבסוף, המרוויינים התבקשו לציין באיזו מידה הם מסכימים כי על הממשלה לנהל משא ומתן ישיר עם החמאס ועם

תרשים 7: מידת התמיכה בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה

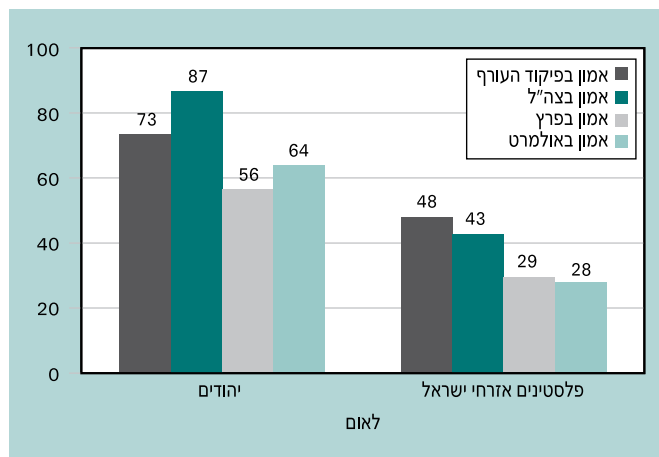

■ בתקופת הלחימה, לפלסטינים אזרחי המדינה מידת אמון נמוכה, בהשוואה לציבור היהודי, לראש הממשלה, לשר הביטחון ולגורמי הביטחון.

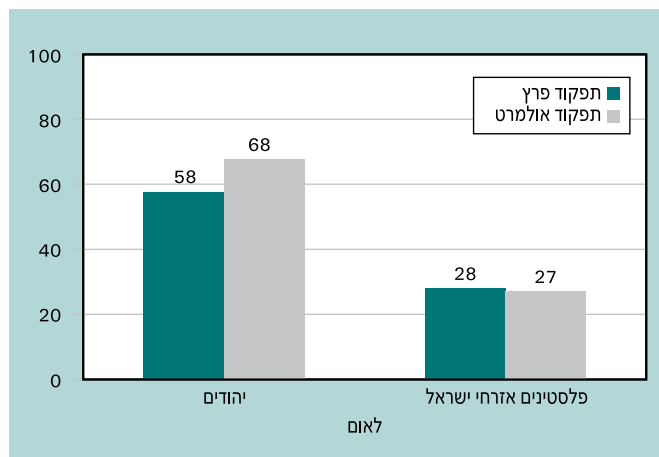
מידת האמון של הפלסטינים אזרחי המדינה בגורמי הביטחון (צה"ל ופיקוד העורף), ובראש הממשלה ושר הביטחון מעניינת, בעיקר משום הביקורת שהופנתה כלפי גורמים אלו בימי הלחימה בקשר להכנתם את העורף של ציבור זה לנפילת רקטות באזורי מגוריהם (העדר מיקלוט, העדר מערכת אזעקה וכדומה).

תרשים 10 מציג את מידת האמון שהמרוויינים רכשו לראש הממשלה, שר הביטחון, צה"ל ופיקוד העורף על-פי לאום. ניתן לראות כי אכן מידת האמון בצה"ל ובפיקוד העורף בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל נמוכה בהשוואה לאמון שרכש להם הציבור היהודי.

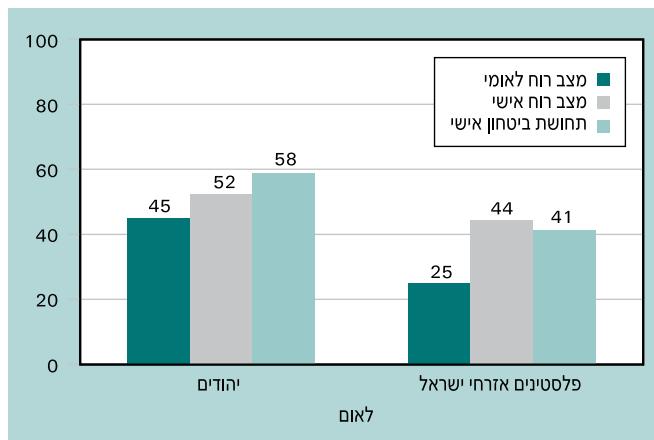
תרשים 10: מידת האמון בפיקוד העורף, בצה"ל, בראש הממשלה ובשר הביטחון, על-פי לאום

תרשים 11: הערכת תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון בעת הלחימה, על-פי לאום

תרשים 8: מצב הרוח ורמת הביטחון במהלך ימי הלחימה, על-פי לאום

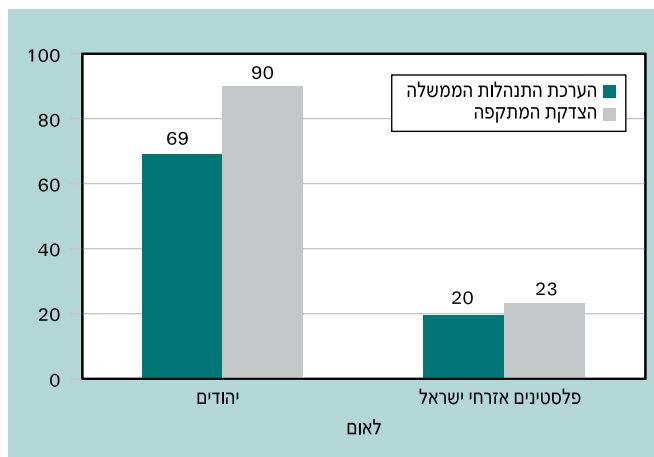

עמדות ביחס למדיניות הממשלה במהלך ימי הלחימה

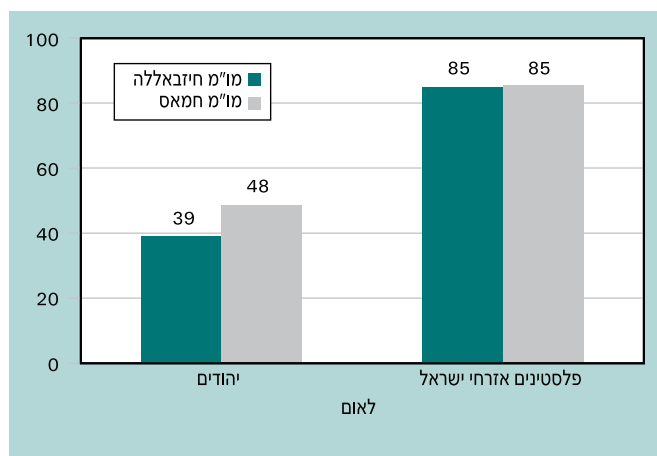
■ הערכה נמוכה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל להתנהלות הממשלה ובצדקת הלחימה.

כתמונת ראי לציבור היהודי, מתוך תרשים 9 עולה כי בעוד בקרב הציבור היהודי ניכרה הערכה גבוהה ביותר בצדקת ההתקפה (90 אחוזים) והערכה גבוהה להתנהלות הממשלה (כ-70 אחוזים), הפלסטינים אזרחי ישראל בולטים בציונים הנמוכים להצדקת ההתקפה ולהתנהלות הממשלה.

תרשים 9: הערכת הממשלה והצדקת הלחימה בתקופת המלחמה, על-פי לאום

תרשים 12: מידת התמיכה בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס ועם החיזבאללה במהלך ימי המלחמה, על-פי לאום

מעניין לראות כי מידת האמון שרכש הציבור הפלסטיני אזרחי ישראל לראש הממשלה ולשר הביטחון דומה (ונמוכה), בעוד הציבור היהודי רכש מידת אמון גבוהה יותר לראש הממשלה בהשוואה לשר הביטחון. תמונה דומה עולה מתרשים 11, שם כתמונת ראי לציבור היהודי, ראש הממשלה ושר הביטחון זכו להערכה של פחות מ-30 אחוזים, בעוד בציבור היהודי הערכתם הגיעה לבין 50 עד 60 אחוזים.

■ בתקופת הלחימה בלבנון, תמיכה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה.

ולסיכום, הפלסטינים אזרחי המדינה בהחלט הביעו הסכמה גבוהה בתקופת ימי הלחימה בלבנון, בהשוואה לציבור היהודי, בצורך בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה להחזרת החטופים, ומידת התמיכה במשא ומתן ישיר כזה הייתה זהה לגבי שני הארגונים (בעוד בקרב הציבור היהודי התקיימה הסכמה גבוהה יותר לניהול משא ומתן ישיר עם החמאס, בהשוואה לחיזבאללה).

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל • The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

הפקולטה למדעי החברה ע"ש גרשון גורדון אוניברסיטת תל-אביב

קריית האוניברסיטה,
רמת-אביב, תל-אביב 69978,
ת"ד 39040.
טלפון: 03-6408963
פקס: 03-6409215,
דואר אלקטרוני: bicohen@post.tau.ac.il
אתר המכון: http://bicohen.tau.ac.il

עורכת: ד"ר אירית אדלר
עריכה גרפית: יעל כפיר, מיכל סמו, המשרד לעיצוב גרפי

מכון ב.י. ולוסיל כהן למחקרי דעת קהל הנו מכון אוניברסיטאי המשלב פיתוח אקדמי של תיאוריה ומתודולוגיה של סקרי דעת קהל עם ביצוע מחקרי דעת קהל בלתי תלויים ברמה המדעית הגבוהה ביותר.

מטרות המכון:

1. לשמש כמסגרת לביצוע מחקרים אקדמיים המבוססים על סקרי אוכלוסייה.
2. לפתח תכנית של סקרי עמדות תקופתיים בנושאים בעלי עניין ציבורי בחברה הישראלית.
3. ליצור מאגרי נתונים שיאפשרו לעקוב אחר מגמות לאורך זמן בדעת הקהל בישראל.
4. לערוך ניסויים במתודולוגיות של סקרים במטרה לפתח ולשפר את הטכניקות של מחקרי דעת קהל.